

DOMINIKANSKE BRATOVŠTINE U DUBROVNIKU

Zvonko DŽANKIĆ, Zagreb

U radu autor predstavlja tipično dominikanske bratovštine koje su bile zastupljene u Dubrovniku. U prvom dijelu govori o Bratovštini svete krunice ili presvetog ružarija, koja je svoj procvat doživjela nakon Lepantske bitke 1571. godine. Uz njezine početke i razvojni put, autor iznosi neke pojedinosti iz života te govori o načinu primanja novih članova, obvezama i drugim osobitostima Bratovštine svete krunice. Drugi dio rada autor je posvetio Bratovštini imena Isusova. Donosi sve važnije podatke vezane za njezino razumijevanje: razlog nastanka, pravila te posebnosti koje je imala. Nadalje, autor donosi prikaz Bratovštine anđeoske vojske ili pasca sv. Tome Akvinskog. Predstavlja najbitnije detalje vezane uz ovu bratovštinu radi boljeg razumijevanja njezine važnosti i utjecaja.

KLJUČNE RIJEČI: *Dubrovnik, dominikanci, bratovštine, crkvena povijest.*

Bratovština svete krunice – opći podaci¹

Kruničarska bratovština zakonito je osnovana još za života sv. Dominika, i to u Palenici 1221. te u Mantuji 1255. godine. Iz dominikanskih ljetopisa doznajemo da je oko 1234. godine u svijetu bilo 4 000 utemeljenih bratovština presvetog ružarija, što odgovara broju osnovanih samostana.²

Dana 8. rujna 1475. godine, na svetkovinu Rođenja Bl. Djevice Marije, otac Jakov Sprenger ustanovio je kruničarsku bratovštinu u samostanskoj crkvi u Kölnu.³ Nakana utemeljitelja bila je odanije i pobožnije slavljenje Bl. Djevice Marije. Izvorno ime ove bratovštine bilo je *O krunici Bl. Djevice Marije*.⁴ Nakon utemeljenja ove bratovštine u Kölnu, mnoštvo vjernika pristupilo je kruničarskom pokretu, a članova je bilo više od 11 000.⁵

¹ Usp. M. BIŠKUP, »Marijina krunica u Hrvata«, u: *Zbornik »Kačić«*, XXXII–XXXIII, Split, 2000. – 2001., str. 628–630.

² Usp. A. M. MIŠKOV, *Rukovdnik braće i sestara Prijsvetoga Ružarja Bl. Div. Marije*, Split, 1884., str. 94, bilj. 2.

³ A. WALZ, *De rosario Mariae a Sixto IV ad s. Pium V*, Herder, Romae – Friburgi Brisgoviae-Barcinone, 1959. str. 14., bilj. 1.

⁴ *Isto*.

⁵ *Isto*, str. 16.

Bratovština u početku nije imala prepoznatljivu organizaciju, statut, službe, već jedino jedinstvo u duhu i molitvi. Kako bi kruničarsku bratovštinu bolje povezoao, Sprenger je podigao oltar bratovštine u dominikanskoj crkvi u Kölnu.⁶ Na oltaru bratstva slavile su se godišnje četiri mise za pokojne članove.⁷ Nakon Kölna kruničarska pobožnost širi se značajnom brzinom diljem Europe. Smatra se da je 1478. godine u Kölnu bilo upisano 50 000 članova krunice, a 1481. godine 100 000 članova.⁸

Uočljive su razlike između kruničarskih bratovština 13., 14. i 15. stoljeća od onih koje su nastale kasnije. Naime, u početku su one imale isključivo pobožni karakter, dok poslije primaju druga obilježja te dobivaju organizacijsku strukturu.

Bratovština svete krunice u Dubrovniku*

Dubrovački dominikanac, biograf i povjesničar Serafin Crijević⁹ navodi kako su u Dubrovniku postojale dvije bratovštine svete krunice. Zbog obilatih doprinosa koje su vjernici darivali za obnovu crkava i kapelice posvećenih Bl. Djevici Mariji i za različite pobožne i karitativne svrhe, osnovana je Bratovština svete krunice koja se bavila upravljanjem jer redovnici nisu mogli raspolagati ni upravljati tolikim sredstvima.

Druga bratovština istoga imena bila je religiozna i osnovna je radi dobivanja crkvenih oprosta.¹⁰ Crijević ne navodi kad su spomenute bratovštine utemeljene jer nedostaju spisi

⁶ *Isto*, bilj. 11.

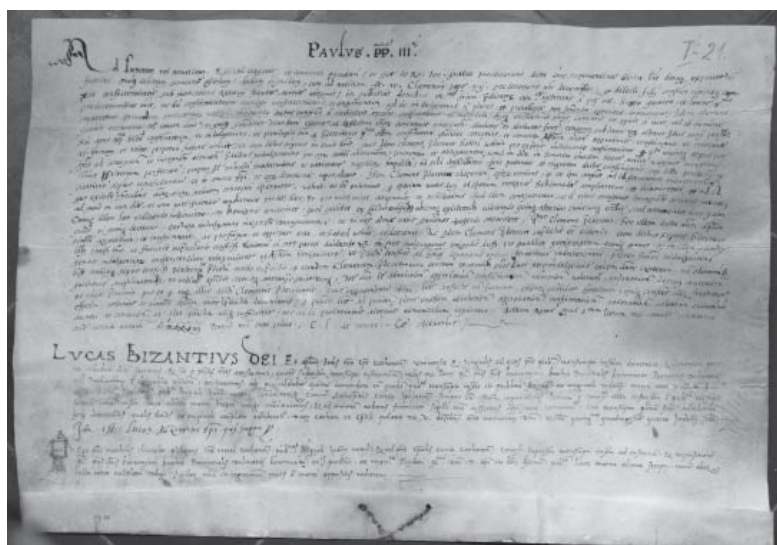
⁷ *Isto*, str. 16.

⁸ *Isto*, str. 24, bilj. 3.

* Zahvaljujem gospodinu **Relji Seferoviću** koji mi je omogućio uvid u dio Crijevićevih rukopisa o životu Bratovštine svete krunice i s njom povezane kapelice presvetog ružarija u Dubrovniku.

⁹ CRIJEVIĆ, Serafin Marija, biograf i povjesničar (Dubrovnik, 4. X. 1686. – Dubrovnik, 24. VI. 1759.). Sin je Marina Martolice i Marije rođ. Bunić. Gimnaziju je pohađao u Dubrovačkom zavodu (Collegium Ragusinum), gdje su mu profesori bili isusovac R. Tudišević i poznati erudit Đ. Matijašević, s kojim je dugo prijateljevao. God. 1704. stupio je u dominikanski red zamijenivši ime Augustin Frano redovničkim Serafin Marija. U samostanu Santa Maria del Rosario u Veneciji je studirao filozofiju i teologiju te se, položivši u studenom 1710. lektorski ispit, vratio u Dubrovnik. Osim dviju godina provedenih u samostanu sv. Nikole na Lopudu (1713.–1715.), živio je u dubrovačkom samostanu obavljajući redovničke dužnosti i baveći se znanstvenim radom. Bio je knjižničar, arhivar, blagajnik, sakristan, odgojitelj mladih redovnika te istodobno na učilištu svoga reda u samostanu predavao Sveto pismo, filozofiju i moralnu teologiju. Obavljao je i neke odgovorne dužnosti u Dubrovačkoj nadbiskupiji. Bio je vrstan propovjednik te je na hrvatskom napisao posebnu zbirku propovijedi, koja se izgubila. Tri je puta bio prior samostana (1737.–1739., 1749.–1751. i 1758.) a dva puta generalni vikar dubrovačke dominikanske kongregacije (1724.–1726. i 1739.–1741.). God. 1725. kao generalni vikar dubrovačke kongregacije sudjelovao je na vrhovnoj skupštini reda u Bologni. Dvije godine potom bio je u Rimu zbog spora njegova samostana s nekim građanima oko ostavštine dubrovačkog nadbiskupa R. Jelića-Gallanija, a 1734. Dubrovačka Republika poslala ga je u Rim k papi da posreduje oko oslobođenja 24 turska trgovca iz Skadra koje su uz talijansku obalu zarobili Španjolci na dubrovačkom brodu, zbog čega je izbio spor između Dubrovnika i Turske. Zadnjih petnaest godina teško je bolovao, što je utjecalo na njegov istraživački i spisateljski rad. Pokopan je u dubrovačkoj dominikanskoj crkvi. Usp. S. KRASIĆ, u: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 2. Zagreb, 1989., str. 720–722.

¹⁰ *Monumenta Congregationis Sancti Dominici de Ragusio Ordinis Fratrum Praedicatorum, edita a Fratere Seraphino Maria Cerva ejusdem alumno atque in secula quinque et sexti Appendicem distributa. Seculum quartum ab anno MDXXV ad annum MDCXXIV – Ragusij, 1733., pag. 102–105.* (rukopis u dominikanskoj biblioteci u Dubrovniku).

BULA PAPE PAVLA III. IZDANA U RIMU 3. STUDENOG 1534., KOJOM MIJENJA OBVEZU ČLANOVA BRATOVŠTINE O SVAGDANJEM MOLJENJU RUŽARIJA U OBVEZU MOLJENJA JEDNOM TJEDNO

koji bi to potvrđivali. Prvi spomen bratovštine koja se bavila upravljanjem potječe iz 1564. godine, no o njoj se tada govorilo kao o već davno utemeljenoj.

S obzirom na religioznu Bratovštinu svete krunice, smatra se kako je nastala mnogo prije, za vrijeme života bl. Alana, odnosno u prvoj polovini 15. stoljeća.¹¹

Bratovština je imala veliki ugled u gradu, a okupljala je brojne uglednike i bogate ljude.

O Bratovštini svete krunice svjedoči i bula pape Pavla III. izdana u Rimu 3. studenoga 1534. godine, kojom on mijenja obvezu članova bratovštine o svagdanjem moljenju ružarija u obvezu moljenja jednom tjedno.¹² Osnivanje kruničarskih bratovština bilo je povjereno isključivo vrhovnom učitelju Reda propovjednika.¹³ Tako papa Pio V. ispravom *Inter desiderabilia* od 29. lipnja 1569. određuje da kruničarske bratovštine može osnivati samo vrhovni učitelj Reda propovjednika ili osobe koje je on ovlastio.¹⁴ O tome svjedoče i registri pisama učitelja Reda propovjednika prema kojima su dvadesetorica braće iz Dalmatinske dominikanske provincije i dubrovačke kongregacije dobila dopuštenje osnivati bratovštine svete krunice.¹⁵

¹¹ Isto.

¹² Zbirka isprava Dominikanskog arhiva u Dubrovniku (dalje DAD): »DAD, Diplomata«, prvo nedovršeno izdanje (uredio P. M. RADELJ), Dubrovnik, 1996.

¹³ Usp. A. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 97–98.

¹⁴ A. WALZ, *nav. dj.*, str. 50–51.

¹⁵ Usp. S. KRASIĆ, »Regesti pisama generala dominikanskog reda poslatih u Hrvatsku (1392 – 1600)«, *Arhivski vjesnik*, XXI–XXII/1978.–1979., str. 229–286. U Dubrovniku su dopuštenje dobili braća: Augustin (11. siječnja 1579.), Gabrijel (30. kolovoza 1582.), Inocencije (13. listopada 1584.) i Serafin (8. prosinca 1586.).

KNJIGA BRATIMA BRATOVŠTINE
SVETE KRUNICE

Članove bratovštine činili su stari i mladi, nejaki i odrasli, bolesni i zdravi, bogati i siromašni i svi su bili jednako vrijedni i svima je krunica bila u rukama.

»Bratovština je Prijsvetog Ružarja neprispodobiva, ona je bezsmrtna, i vavik će bujno cvasti; ona ti je poput zemaljskoga Raja, u kojemu Isus i Marija, kô drugi Adam i Eva, sudiluju spasenju svita, a slavno Ružarje, to ti je kô stablo života koje kripi našu mlohavost, i iz kojega crpimo kripot vičnjega života. Ružarje je Stablo znanja dobra i zla, ono je bogoslovna knjižnica, napokon je sadžaj najčudnovatijih Gospodnjevih dila.«¹⁶

Statut bratovštine nije pronađen, no knjige članova govore o njezinu životu. Uz promicanje kruničarske pobožnosti članovi su se uzajamno pomagali, o čemu svjedoče dominikanske spomenice novijeg doba.¹⁷ Bratovštine koje su se nalazile u dominikanskim crkvama bile su pod upraviteljstvom starješine samostana s kojim je crkva bila vezana. Što se tiče bratovština koje su utemeljene po drugim crkvama s dopuštenjem učitelja dominikanskog reda, one su bile pod upravom župnika ili upravitelja crkve u kojoj je bratovština osnovana.

Posljednja uredno vođena knjiga članova kruničarske bratovštine kazuje da je u razdoblju od 23. XII. 1908. do 1. XI. 1987. godine u ovu bratovštinu upisano 1 670 članova.¹⁸ Nakon 1987. godine nije bilo novih upisa u spomenutu bratovštinu, što upućuje na njezin prestanak.

Crkva Gospe od sv. Ružarija (Rozario)¹⁹

O popularnosti Bratovštine svete krunice u Dubrovniku svjedoči crkva (kapelica) sv. ružarija. Skučeni prostori u kojima je djelovala ponukali su vodeće ljude bratovštine *Fili-*

¹⁶ A. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 100–101, bilj. 1.

¹⁷ Usp. K. VOJNOVIĆ, »Bratovštine i obrtne korporacije u Republici Dubrovačkoj«, *Monumenta historico-iuridica Slavorum Meridionalium*, Vol. VII, (JAZU), Zagreb, 1899., str. VI, bilj. 2.

¹⁸ DAD, *Album Confraternitas SS. Rosarii B.M.V.*

¹⁹ Usp. K. VOJNOVIĆ, *nav. dj.* str. VI–VII. Usp. S. KRASIĆ, *Dominikanski samostan u Dubrovniku*, Dubrovnik, 2002., str. 113–114. Usp. T. BUCONIĆ GOVIĆ, »Sveti Rozario«, u: *Dubrovački vjesnik*, br. 2609, 27. siječnja 2001., str. 9.

pa Zlatarića, Dominika Zlatarića i Marina Banichieria na traženje prikladnijeg prostora. Prethodno dobivši potporu ostalih članova bratovštine, odlučili su se za gradnju crkve presvetog ružarija. U neposrednoj blizini dominikanske crkve nalazilo se skladište soli. Nakon što su od Senata ishodili dopuštenje za taj prostor 9. siječnja 1594., položen je kamen temeljac kad je član bratovštine Vlaho Mladieni za gradnju svetišta oporučno ostavio pet stotina dukata, a početak radova blagoslovio dubrovački nadbiskup Aurelio Novarin.²⁰ Crkva je sagrađena 1595. godine.²¹

Prigodom svečanog bogoslužja 3. listopada 1642., crkva je izgorjela u požaru koji je uslijedio nakon nespretnog rukovanja svijećama. Ubrzo je obnovljena, o čemu svjedoči latinski natpis uklesan u mramornoj ploči koja se nalazi na unutarnjem zidu crkve: »Ovu crkvu izgorjelu na sam blagdan, 5. dana listopadskih nona 1642., obnovila je bratovština Presvete krunice prikupivši zavjetovane zlatne i srebrene relikvije sa dopuštanjem Inocenta X. te od darova pobožnih duša.«²²

Da je crkva kruničarske bratovštine u Dubrovniku tijekom 17. i 18. stoljeća imalu važnu ulogu svjedoče dva događaja. Prvi se odnosi na razorni potres 1667. u kojem su stradale sve dubrovačke crkve, osim crkve presvetog ružarija. Tada jedina sačuvana crkva u gradu na zamolbu Senata preuzima mjesto katedrale.²³ Drugi događaj odnosi se na veliki požar u crkvi sv. Vlaha 24. svibnja 1706., kada ova crkva iznova preuzima ulogu katedrale sve do konačne obnove i otvaranja stolne crkve 29. siječnja 1713.

U crkvi presvetog ružarija sve je bilo uređeno kao što se pristoji jednoj katedrali: krstionica, ispovjedaonica, nadbiskupovo prijestolje, sjedišta za predstavnike Senata i drugo.²⁴ Danas prostor crkve presvetog ružarija služi za različite oblike kulturnih događanja.

Dužnosti bratima svete krunice

Osnovna dužnost članova bratovštine sastojala se u tome da svaki član tjedno izmoli cijelu krunicu (ružarij) od 15 otajstava. Ta dužnost nije obvezivala pod grijeh, ali je svaki onaj koji bi to propustio učiniti, ostao lišen oprosta i milosti kojima je bila obdarena bratovština.²⁵ Ružarij se molio tako da se svih 15 otajstava molilo jedanput odnosno triput po 5 otajstava ili svaki dan po jedno otajstvo.²⁶

Uz tu dužnost svim članovima se preporučivalo sljedeće: na blagdan krunice (7. listopada) svi su bratimi bili dužni primiti pričest u crkvi bratovštine te ako je moguće sudjelovati u procesiji bratovštine, a ako netko od članova nije mogao zbog bilo kojih razloga to učiniti,

²⁰ CERVA, *nav. dj.*, str. 143–145.

²¹ CERVA, *nav. dj.*, str. 149–151.

²² Cerva, *nav. dj.* str. 39: »Templum hoc ipso die festo 5. Nonas Octobras anno Domini MDCXLII. combustum ex votivi auri argentique reliquis in restaurationem eiusdem ex concessione Innocentii X. erogatis et ex piolum collectis elaemosynis Confraternitas Sanctissimi Rosarii aedificavit«.

²³ *Isto*, str. 141–142.

²⁴ *Isto*, str. 206–208.

²⁵ Usp. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 109–111.

²⁶ Usp. *isto*, str. 111, bilj. 1.

trebao je izmoliti treći dio ružarija; svake godine sudjelovati u tri misna slavlja za pokojne članove u dominikanskoj crkvi te tom prigodom izmoliti dio ružarija; svake godine u dominikanskoj crkvi sudjelovati na pjevanoj misi što se slavi za pokojnike 10. studenoga, a ako su koji bili spriječeni, trebali su sudjelovati u misnom slavlju u bilo kojoj crkvi izmolivši pritom dio ružarija za pokojnu braću; članovima koji su na umoru bilo je potrebno udijeliti odrješenje sv. ružarija na času smrti te izmoliti dio ružarija za blagu smrt; obavijest o pokojnom članu upisati u knjigu članova, a za njegovu dušu zajedno s narodom u crkvi izmoliti dio ružarija; promicati ovu bratovštinu te u nju dovoditi nove članove.²⁷

Upraviteljstvo Bratovštine svete krunice slijedilo je sljedeća pravila:²⁸

1. Oltar bratovštine morao je imati sliku Bl. Djevice Marije koja u naručju drži dijete Isusa, a u rukama krunicu. Ako je bilo moguće, slika je trebala imati i lik sv. Dominika koji klečeći prima krunicu, dok su uokolo naslikana otajstva cijelog ružarija. Sa strane oltara trebale su stajati uramljene: Povelja utemeljenja bratovštine i Knjiga oprosta.
2. Svaka bratovština zakonito utemeljena morala je voditi Knjigu članova sa sljedećim podacima: ime i prezime, mjesto rođenja, dan, mjesec i godina upisa te dan, mjesec i godina smrti člana bratovštine. Oni koji nisu na ovaj način evidentirani, nisu se smatrali punopravnim članovima.
3. Valjano primati članove može samo redoviti upravitelj ili u njegovoj odsutnosti zamjenik.
4. Primanje članova vršilo se po za to određenom obredniku.²⁹
5. Na upravitelja bratovštine spada zakonito primanje i upisivanje članova, blagoslivljanje krunice i svijeća te udjeljivanje odrješenja umirućih.
6. Dužnost upravitelja bila je pohoditi umiruće članove, udijeliti im odrješenje, a nakon toga zajedno s narodom u crkvi izmoliti dio sv. ružarija za blagu smrt, a nakon smrti za pokoj duše.
7. Upravitelj je bio dužan obavijestiti članove bratovštine o dnevnim slavljinama otajstava sv. ružarija te upozoriti na oproste.
8. Svi upravitelji bratovštine trebaju najsvetčanije slaviti blagdan Gospe od Krunice uz obdržavanje procesije. Upraviteljeva dužnost bila je, osim toga, obavijestiti narod o oprostima.
9. Upravitelji su bili dužni jedanput, u studenome, slaviti pjevanu misu za pokojne članove i o tome su dužni obavijestiti sve članove kako bi sudjelovali u slavlju.
10. Na upravitelje je spadalo organiziranje javnog moljenja krunice, i to triput tjedno odnosno na svetkovine i blagdane.
11. Upravitelji su bili dužni organizirati procesiju oko crkve svake »mlade nedjelje« (prva nedjelja nakon punog mjeseca).
12. Dužnost je svih upravitelja bila da se strogo drže svih pravila što ih sadrži Povelja o utemeljenju bratovštine.

²⁷ Usp. *isto*, str. 112–114.

²⁸ Usp. *isto*, str. 115–120.

²⁹ Vidi *Obred upisivanja bratima*, str. 21–23.

Oprosti

Kao i druge bratovštine, i ova je bila obdarena različitim oprostima. »Proštenjem se dobiva odpuštenje od pedipse dužne za grihe, pa zato svaki hrli pobožno da ga dobije, nu malo će tko uprav znati što je i odakle proističe to proštenje, kojim Sv. Crkva razpolaze.... Primila je Sv. Crkva od svojega božanstvenoga Zaručnika neprocinjivi zalag, što on čuva velikom brigom, a to je ono veliko duhovno blago sastavljeno od svijuju zasluga i dostojanstva nezrečenom i nedokučljivom brigom, svojimi gorkim mukami, nedohitljivim uztručanjem i nemilom smrtni stečenih od našega prijmiloga Spasitelja, od bl. Divice Marije, od svih Mučenika, i ostalih Svetaca i božijih Službenika. Sve te zasluge, i sva ta dostojanstva, milostivi Spasitelj pokloni na dar svojoj miloj Zaručnici Sv. Crkvi i dade joj podpunu vlast da ih ona po svojoj volji pravovirnikom dili, i to je taj zalag što sačinjava to duhovno crkovno blago, i zove se Sveta Proštenja, koja Crkva Sveta zbilja pravovirnikom dili pod uvitom nijkojih molitava ili pobožnih dila.«³⁰

Oprosti su se dijelili na potpune i djelomične, a dobivali su se na dan upisa u bratovštinu, na času smrti, samo jednom za života, svaki dan, svaki mjesec, dnevno tijekom cijele godine. Osim ovih oprosta, članovi bratovštine mogli su dobiti oproste mjesečno, i to u posebne dane kao što su svetkovine i blagdani.³¹

Obred upisivanja bratima³²

Bratimi će sviećom gorućom i krunicom u ruci klečati pred Oltarom Kraljice presv. Ružarja, a Upravitelj bratovštine u crkovnom košuljku i pod bielom nadramenicom, ovako će ih primiti:

- Pomoć naša u ime Gospoda.
- *Koji stvori nebo i zemlju.*
- Gospodi usliši molitvu moju.
- *I vapaj moj k tebi da pride.*
- Gospod s vami.
- *I s duhom tvojim.*

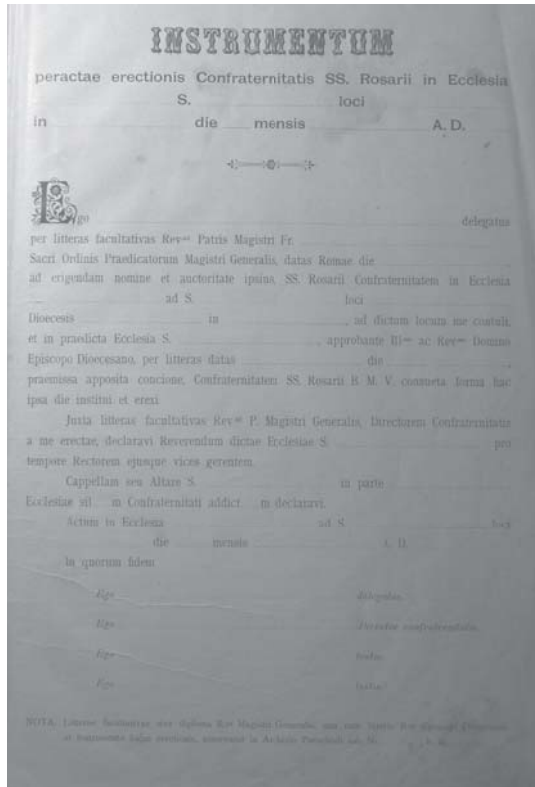
Pomolimo se. - Svemogućí vječni Bože, koji si se udostojao, smrću jedinorodjenoga svog Sina, iskvareni sviet popraviti, da tako nas od vječne smrti oslobodiš i k rajskom uživanju privedeš: pogledaj molimo te, na ove sluge i službenice tvoje, koji žele ubrojiti se u bratime društva BI. Dj. Marie presvetoga Ružarja, a po zaslugama iste Majke Božje, izlij na njih sveti tvoj blagoslov, neka blagoslovljeni budu tako na ovom svietu živili, da u stado tvoje desne, zasluže biti na vieke postavljeni. Po Krstu Gospodu našem. - Amen.

Vlašću, kojom sam odjeven i koja mi bijaše podata od prepoštovanoga otca vrhovnog Naučitelja Reda Pripovjedalaca, ja vas pridružujem Bratovštini presvetoga Ružarja i primam

³⁰ A. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 124–126.

³¹ Usp. *isto*, str. 123–173.

³² DAD, *Album Confraternitas SS. Rosarii B.M.V.*

SVJEDOČNICA O UTEMELJENJU BRATOVŠTINE SVETE KRUNICE

nas izbavio od vlasti djavaoske: prosimo neizmjereno smilovanje tvoje, da ove krunice (čísła ili patrice) Ružarja na čast i hvalu te iste roditeljnice Sina tvoga, što ti vjerna crkva prikazuje, blago+sloviš i po+svetiš, pak da u nje uliješ toliku kriepost Duha svetoga, neka svatko, tkogod jednu ovih sobom bude nosio i u kući svojoj častno držao, i na nju po ustanovah ove svete Družbe tebi se pobožno molio, razmišljajuć božanstvena otajstva, spasonosnu i trajnu bogoljubnost preobilno postigne i bude dionikom i učestnikom svih milosti, povlasti i oprosta, koje je sveta apoštolska Stolica toj Družbi podielila, pak da izbavljen bude vazda i svagdje na ovom svijetu od svakoga vidjena i nevidjena neprijatelja, a sama preblažena Dieva Bogorodica Maria udostoji se ga na njegovoj smrti podpuna zasluga tebi prikazati. Po istom Gospodu našem Isukrstu Sinu tvojem, koji s tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha svetoga; Bog. Po sve vieke vieka. - Amen.

Oškropi krunice svetom vodom, pak pružajuć im krunicu, reci: Primate znamen Boga živoga, tako od same Presvete Djevice, nazvanim; neka vam bude zalogom i sredstvom za postignuće vječnoga života. – Amen.

vas na dioničtvo njezinih Proštenja, koja su po svetoj apoštolskoj Stolici bila podieljena; nadalje sudielnicima vas činim svih duhovnih dobara svega svetoga Reda Braće Pripovjedalaca, kako i svih drugih duhovnih dobara i djela, što no tam i amo, pomoću Božje milosti, braća i sestre zadruge presvetoga Ružarja, po čitavom svijetu čine. U ime + Ota i Sina i Duha svetoga. Amen.

Tada ih oškropi svetom vodom. - Za tim će im blagosloviti krunice (čísła ili Patrice) ovako:

– Pomoć, naša kao gori.

Pomolimo se. - Svemogućí i milosrdni Bože, koji si hotio radi izvrstne ljubavi, kojom si ljubio nas, da jedinorodjeni tvoj Sin, Gospod naš Isukrst, sadje s neba na zemlju, i da od presvete utrobe preblažene Djeve Marie gospoje naše, po angjelskom navještenju, primi put i podnese križ i muku, pak treći dan slavno uskrsne od mrtvih, eda bi

Tad okrenuv se k Oltaru: Pomoć naša u ime Gospoda. Koji stvori nebo i zemlju.

Za tim odmah upisi u ovaj »Album« primljene bratime i podpiši im »Upisnice«.

<p>Svidodžba Upisbe u Bratovštinu Prijsvetog Ružarja</p> <p>U Ime Gospodinovo. Amen.</p> <p>Gosp. na slavu Svemogućega Boga, na čast Bl. Div. Marije, i na svoju duhovnu korist, svojevremeno se je danas pridružio la slavnoj Bratovštini Prijsvetoga Ružarja Blaž. Divice Marije, u ovoj Crkvi zakonito ustanovljenoj, i tim je postao la dionikom com svega duhovnoga blaga Sv. Proštenjâ od Sv. Apoštolske Stolice ovoj slavnoj Bratovštini blagodarno udiljenih i svijû Bratima Prijsvetoga Ružarja po cilom svitu razprostranjenih, za života i po smrti; obvezujuć se istodobno da će virno vršiti prvu i najpoglavitiju baštinsku dužnost moleći cilo Ružarje svake sedmice, i da će po svojoj mogućnosti i ostale pridpisane dužnosti obsluživati. U Ime Otca i Sina i Duha Svetoga. Amen</p> <p>Primljen u Crkvi Sv.</p> <p>U ...</p> <p style="text-align: center;">Upravitelj Bratovštine ...</p> <p style="text-align: center;">Knjiga str. ...</p>

Bratovština presvetoga Božjeg ili Isusova imena

Počeci bratovštine

Za Drugi lionski sabor može se reći kako je označio početak Bratovštine Isusova imena. Ponukan učestalim uvredama Božjeg imena, papa Grgur X. je bulom od 20. rujna 1274. godine zatražio da se po svim crkvama s osobitim štovanjem časti, hvali i slavi Isusovo ime. Sa željom da se ta pobožnost što prije raširi po svijetu, papa je zamolio učitelja Reda propovjednika da okružnicom potakne braću dominikance na širenje te pobožne nakane. Godine 1278., na općoj skupštini reda, posebno je istaknuta potreba propagiranja pobožnosti Isusova imena.³³ Kako je s vremenom rastao broj onih koji su na poseban način sudjelovali u pobožnosti, tako je rasla potreba za osnivanjem organizirane institucije.

To je rezultiralo osnivanjem Bratovštine presvetog imena Božjega ili Isusova.³⁴

³³ Usp. A. WALZ, *Compendium Historiae Ordinis Praedicatorum*, Romae MCMXLVIII, Pontificium Athenaeum »Angelicum«, str. 190–199.

³⁴ Usp. A. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 347–349.

UPISNICA U BRATOVŠTINU IMENA ISUSOVA

Točno vrijeme utemeljenja bratovštine nije precizno određeno. Podaci pronađeni u knjigama Reda propovjednika iz 1582. godine ukazuju na njezinu prisutnost po svim crkvama dominikanskog reda.³⁵

Bratovština presvetoga Božjega ili Isusova imena u Dubrovniku³⁶

Iz registara pisama vrhovnog učitelja Reda propovjednika vidi se da je dana 13. listopada 1584. otac Inocencije iz Dubrovnika dobio dopuštenje za osnivanje Bratovštine presvetoga Božjega ili Isusova imena, a 8. prosinca 1586. daje se ovlaštenje osnivanja bratovština samo u vrijeme korizme te upisivanja i blagoslivljanja ocu bratu Serafinu iz Dubrovnika.³⁷ Kada je točno utemeljena ova bratovština, nije poznato. Podaci koji nam pomažu razumjeti život bratovštine odnose se na vrijeme nakon francuske okupacije grada Dubrovnika (1806. – 1814.)

Bratovština izrazito religioznog sadržaja, utemeljena za iskorjenjivanje psovke i kletve, ponovni je zamah doživjela na općoj skupštini Dominikanskoga reda 1838. Tom je prigodom učitelj reda zatražio od braće da propagiraju i reorganiziraju

Bratovštinu presvetog imena Božjega ili Isusova.³⁸ Na njegov poticaj bratovština započnje organiziranije raditi. O tome svjedoče knjige članova.³⁹ Upis se vršio abecednim redom sa sljedećim podacima: ime, prezime, mjesto, dan, mjesec i godina upisa.

Dana 30. srpnja 1891. upisan je prvi, a 19. studenoga 1965. godine posljednji član obnovljene bratovštine.⁴⁰ Knjiga otkriva kako je među upisanima bilo dosta redovnika-svećenika odnosno kleričkih osoba.⁴¹ Knjizi nedostaje nekoliko listova pa je teško reći koliko je stvarno bilo članova. Šezdesetih godina 20. stoljeća bratovština je prestala s djelovanjem.

³⁵ Usp. A. WALZ, *nav. dj.*, str. 415–416.

³⁶ O istoj u Šibeniku: usp. S. PETRIC, »Bratovštine u Šibeniku«, u: *Croatica christiana periodica*, 39 (1997.), str. 110.

³⁷ S. KRASIĆ, »Regesti pisama generala dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku (1392 – 1600)«, *Arhivski vjesnik*, XXI – XXII/1978.–1979., str. 284–285: »Die 13 octobris 1584. Data fuit licentia instituendi societatem Nomins Dei venerabili patri fratri Innocentio de Ragusio... Ibidem, die 8 eiusdem. Conceditur licentia erigendi societatem Nimini Dei pro tempore Quadregesimae tantum, et scribendi ac benedicendi absolute patri fratri Seraphino de Ragusio.«

³⁸ Usp. A. WALZ, *nav. dj.*, str. 583.

³⁹ DAD, *Confraternitas SS. Nominis Dei*.

⁴⁰ *Isto*.

⁴¹ DAD, *Confraternitas SS. Nominis Dei*.

Upisni obred članova

Svi koji su željeli postati članovi bratovštine pristupali su upisnom obredu. Pristupnik bi, klečeći s blagoslovljenom svijećom u ruci, slušao svećenikove riječi zaziva: *Dodi, Duše Sveti, napuni srca svojih vjernika i užezi u njima oganj svoje ljubavi. Pošalji Duha svojega i postat će. I obnovit ćeš lice zemlje.*

Poslije zaziva Duha Svetoga slijedila je kratka molitva nakon koje bi svećenik izjavio: *Ja I. I... vlašću koja mi je dana od učitelja Reda propovjednika, primam tebe, dragi brate, sestro, i upisujem te u Bratovštinu Presvetoga Imena Isusova i činim te dionikom svih milosti, oprosta i duhovnih dobara ove bratovštine.*⁴² Potom je slijedila završna molitva: »Pogledaj, molimo te Gospodine, na ovoga slugu Tvoga, koji se ubrojio u ovo Društvo, na čast i obranu slavnog Tvog Imena, da hvaleć i blagosivljajuć Tvoje sveto Ime na zemlji, bude zaslužiti na vike Tebe hvaliti i blagosivljati na Nebesih. Po Isukrstu Gospodinu Našem. Amen.«⁴³

Primanje novih članova završavalo je upisom u Knjigu bratovštine.

*Pravila Bratovštine*⁴⁴

1. Nigda pa ni u šali ne smieš izustiti ma i najmanju psovku ili kletvu: slavno Božje Ime ne smieš nigda kleti, niti se bez prave dužnosti prisizati.
2. Zadirkivanjem ili uckanjem, pa ni šalom ni srčbom, nemoj nikada drugoga na psovku ili na kletvu navadjati.
3. Ako si kuće domaćin ili starešina, strogo zabrani u svojoj kući svakojaku psovku i kletvu: a ako koga u kući čuješ da psuje ili kune, prije ga ljubezno opomeni, pa ga do potrebe i oštro pokaraj.
4. Očitoga i javnoga bogopsovca, nigda na nadnicu ili na svoj rad ne zovi.
5. Sa bogopsovcima se nigda nemoj sastajati, niti se s njima druguj, već ih se uvijek ko od kuge uklanjaj.
6. Ako koga na putu čuješ da psuje ili kune, ako možeš ljubezno ga opomeni; ako si od njega stariji, pokaraj ga, pa mu barem reci: »Brate, ili sinko, ili prijatelju, ne uzimaj u tašte Ime Božje!« - Ili: »Ne vriedjaj Ime Boga tvoga!« Ako pak ne možeš ili ne smieš mu šta reći, a ti tada barem u sebi pohvali pohuljeno Ime Božje pa sam sobom reci: »Budi pohvaljeno i blagoslovljeno preslavno i presveto Božje Ime! – Ili reci: »Slava ocu, i Sinu, i Duhu svetomu itd. – Nemožeš li pak ništa, a ti se prekrsti i od bogopsovca se ukloni.

Uz spomenuta pravila, članovi bratovštine se pozivaju na opsluživanje još tri stvari:⁴⁵

- I. Na Mlado Ljeto, tj. na novu godinu (1. siečnja), i svake druge Nedjelje mjeseca, nastoj da učestvuješ Božjoj službi u crkvi bratovštine; ako pak takove nema, sam izvrši svoju pobožnost

⁴² Usp. A. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 345–346.

⁴³ *Isto*, str. 358.

⁴⁴ *Bratovština Presvetoga Božjega ili Isusova Imena, ustanovljena po svim Dominikanskim Crkvama*, Senj, 1850., str. 2–4. Usp. A. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 348–350.

⁴⁵ *Bratovština Presvetoga Božjega ili Isusova Imena, ustanovljena po svim Dominikanskim Crkvama*, Senj, 1850., str. 4–5.

- u kojoj mu drago crkvi, moleći »Litanije presvetoga Isusova Imena«⁴⁶ i »Pohvale Božjemu Imenu«⁴⁷.
- II. Svaki dan po jedan put, sam ili skupa svojom obitelji, izmoli: »Pohvale Božjemu Imenu«: a najbolje bi bilo da uvedeš običaj u tvojoj kući, i da svi skupa te »Pohvale« izmolite ili prije blagovanja ili nakon što ste izmolili sveto Ružarje.
- III. Kad koga putem sretiš, ili udješ u svoju ili u tuđu kuću, ili stupiš u kakovo društvo, uvijek se javi i kapom u ruci na glas reci: »**Hvaljen Isus i Marija!**«.

*Oprosti*⁴⁸

Pape su članovima Bratovštine presvetoga Isusova imena udjelili potpune i djelomične oproste. Prema povlastici pape Pavla V. (1605.–1621.) i pape Inocenta XI. (1605.–1621.), potpuni oprost se dobivao:

- na dan upisa u bratovštinu ako se član ispovjedi, pričesti i hodočasti u crkvu bratovštine;
- na Novu godinu ako se član ispovjedi i pričesti te aktivno sudjeluje u liturgiji;
- svake druge nedjelje u mjesecu ako se član bratovštine ispovjedio i pričestio te sudjelovao u redovitoj procesiji bratovštine;
- na času smrti, kada ispovjedeni i pričješćeni članovi ne mogu ustima pobožno zazvati ime Isusovo, učine to srcem.

Gore spomenuti pape podijelili su članovima bratovštine djelomične oproste, i to:

- 100 dana za sljedeća pobožna djela: upozoravanje psovača; pobožno sudjelovanje u euharistijskom slavju u crkvi bratovštine; redovito sudjelovanje na skupštinama bratovštine; su-

⁴⁶ A. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 352–354: »Gospodine pomiluj; Krste pomiluj; Gospodine pomiluj; Isuse, čuj nas; Isuse, usliši nas; Otče Nebeski Bože, pomiluj nas; Sinu Odkupitelju svita Bože, pomiluj nas; Duše Sveti Bože, pomiluj nas; Sveta Trojice Jedini Bože, pomiluj nas; Isuse, Sinu Boga živoga, pomiluj nas; Isuse, svitlosti Otčeva pomiluj nas; Isuse, sjaju vične svitlosti, pomiluj nas; Isuse, Kralju Slave, pomiluj nas; Isuse, Sunce pravice, pomiluj nas; Isuse, Sinu Marije Dvice, pomiluj nas; Isuse čudnovati, pomiluj nas; Isuse, Bože jaki, pomiluj nas; Isuse, Otče budućega vika, pomiluj nas; Isuse, Angjele velikoga svitovanja, pomiluj nas; Isuse, prijmoguci, pomiluj nas; Isuse, prijoslušni, pomiluj nas; Isuse, prijustrpljivi, pomiluj nas; Isuse, blaga i ponizna srca, pomiluj nas; Isuse, ljubovniče čistoće, pomiluj nas; Isuse, naš ljubovniče, pomiluj nas; Isuse, Bože mira, pomiluj nas; Isuse, začetniče života, pomiluj nas; Isuse, uzoru kripostí, pomiluj nas; Isuse r'vnitelju dušâ, pomiluj nas; Isuse, Bože naš, pomiluj nas; Isuse, utočište naše, pomiluj nas; Isuse, Otče ubozih, pomiluj nas; Isuse, blago pravovirnih, pomiluj nas; Isuse, dobri Pastiru, pomiluj nas; Isuse, prava svitlosti, pomiluj nas; Isuse, vična mudrosti, pomiluj nas; Isuse, neizmerna dobroto, pomiluj nas; Isuse, putu i živote naš, pomiluj nas; Isuse, Angielska radosti, pomiluj nas; Isuse, učitelju Apoštolâ, pomiluj nas; Isuse, naučitelju Evangjelištâ, pomiluj nas; Isuse, hrabrosti Mučenikâ, pomiluj nas; Isuse, svitlosti Ispovidnikâ, pomiluj nas; Isuse, čistočo Divica, pomiluj nas; Isuse, kruno sviju Sveti, pomiluj nas. Jaganjče Božiji, koji dižeš grihe svita; prosti nami Isuse. Jaganjče Božiji, koji dižeš grihe svita; usliši nas Isuse. Jaganjče Božiji, koji dižeš grihe svita; smiluj se nami Isuse.«

⁴⁷ *Isto*, str. 355: »Hvalimo i blagosivljajmo Prijsveto Ime Božje, u naknadu svetogrdne Psosti i bogumrzke Kletve: Blagoslovljen budi Bog; Blagoslovljeno Njegovo Sveto Ime; Blagoslovljen Isukrst, pravi Bog i pravi čovik; Blagoslovljeno Ime Isusovo; Blagoslovljen Isus, u prijsvetom Svetotajstvu od Oltara; Blagoslovljena Velika Majka Božja, Prijsveta Marija; Blagoslovljeno Njezino sveto, i neocrkvrnjeno Začeće; Blagoslovljeno Ime Marije, Dvice i Majke; Blagoslovljen Bog, u svojih Angjelih, i u svojih Svetih.«

⁴⁸ *Usp. isto*, str. 350–352. *Usp. Bratovština Presvetoga Božjega ili Isusova Imena, ustanovljena po svim Dominikanskim Crkvama*, Senj, 1850., str. 6–8.

djelovanje u procesiji s Presvetim Sakramentom; sudjelovanje u nekoj od crkvenih procesija; sudjelovanje u misama za pokojne; pomaganje siromašnih; pružanje mira osobi u zavadi ili sudjelovanje u pomirbi drugih; ako se izmoli pet Očenaša i Zdravomarija za pokojne članove bratovštine; ako se obrati grešnika; kada se neukoga nauči Deset Božjih zapovijedi i što mu je potrebno za spasenje i ako se učini bilo koje dobro djelo;

- b) 200 dana onima koji svake druge nedjelje u mjesecu sudjeluju u misi koja se slavi pred oltarom bratovštine i tom se prigodom pomole po nakani svetog oca;
- c) sedam godina i sedam četrdesetica oprosta onima koji svake druge nedjelje u mjesecu pohode oltar bratovštine i pred njim se pomole na nakanu svetog oca.

Papa Pio VII. (1800.–1823.) udijelio je članovima bratovštine potpune oproste pod sljedećim uvjetima:

1. ako se prigodom upisa skrušeno ispovjedi i pričeste i ako svaki dan nekoliko minuta provedu u razmatranju;
2. ako ispovjedeni i pričješćeni sudjeluju u misnom slavlju, i to: za pokojne roditelje (4. veljače); za ukopane po dominikanskim crkvama (12. srpnja); za pokojne prijatelje i dobročinitelje (5. rujna) te 10. studenoga za pokojnu braću i sestre reda;
3. ako ispovjedeni i pričješćeni jednom na godinu, po Isusovu primjeru, provedu 40 dana u molitvi, šutnji i postu.

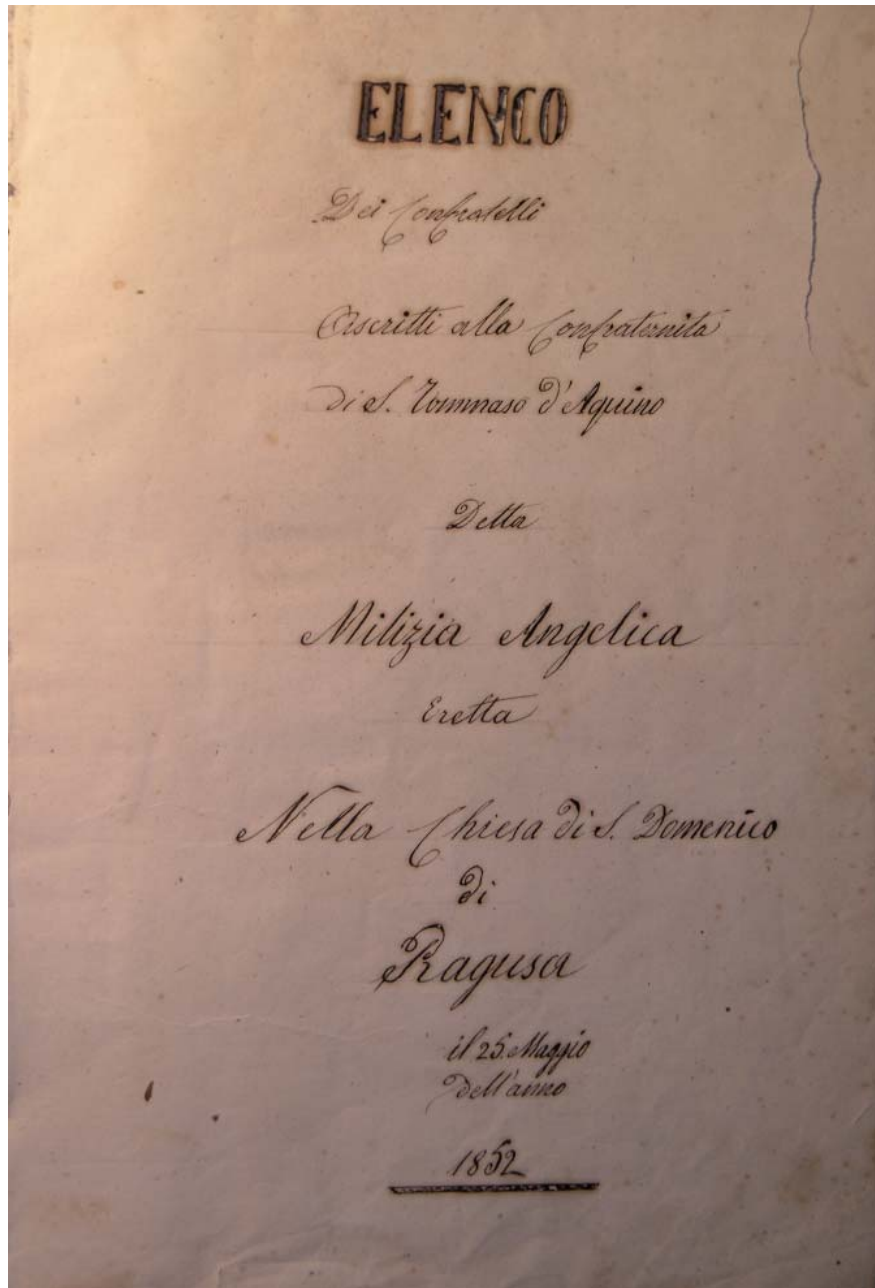
Bratovština andeoske vojske ili pasca sv. Tome Akvinskog⁴⁹

Početak ove bratovštine vezan je za mladenački život sv. Tome Akvinskog. Naime, kada je odlučio odjenuti redovničko odijelo sv. Dominika, čekala ga je teška borba. Budući da je bio potomak grofovske obitelji, koja je bila povezana s većinom vladarskih kuća Europe, nisu mogli dopustiti Tomin odlazak u samostan. Nezadovoljni članovi obitelji, Tomu koji je već obukao redovničko odijelo, lišavaju svega i prekoravaju da napusti redovništvo. Vidjevši da ne uspijevaju u svom naumu i da je Toma ustrajan, postali su još agresivniji i puni mržnje, te su se odlučili poslužiti bestidnom djevojkom kako bi ga svladala. No Toma je pokazao ustrajnost i hrabrost, koje je ponizno izmolio, shvativši prirodu napasti, te je potjerao djevojku. Nakon završetka kušnje na zidu zatvora nacrtao je ugarkom, kojeg je držao u ruci, znak ljudskog otkupljenja, križ. Dok je prostrt molio pred križem u mističnom zanosu, sv. Tomi Bog šalje dva anđela s neba koji su ga opasali pascem čistoće.

Nakon ovog događaja, sv. Toma je još neko vrijeme ostao zatvoren sve dok ga njegove sestre, potaknute iskrenom bratskom ljubavlju i milosrđem koje je on znao udahnuti u njihova srca, nisu oslobodile iz zatvora kako bi mogao zagrliti Red sv. Dominika.

Čistoća koju je sačuvao u svom životu, nakon smrti ga je uzdigla na oltar kao zaštitnika onih koji mu se obraćaju kako bi sačuvali krepost.

⁴⁹ Usp. *IL Rosario, Memorie Domenicane, Anno Quarto, Ferrara, San Domenico, 1887.*, str. 8–11.

Svetost kojom je bio ispunjen andeoski naučitelj, i zbog koje je bio čašćen i za vrijeme svog života, nije izostala ni nakon njegove smrti.

Pasac⁵⁰ kojim su anđeli opasali Tomine bokove po priči njegovih životopisaca bio je predan ocu Giovanniju da Vercelliju, učitelju Reda propovjednika u vrijeme Tomine smrti 7. ožujka 1274. godine. Danas se pasac čuva i časti u dominikanskoj crkvi u Chieri.

Bratovština andeoske vojske u Dubrovniku⁵¹

Utemeljena je u Dubrovniku u crkvi otaca dominikanaca 25. svibnja 1852. godine.⁵² Osnovana je radi očuvanja kreposti čistoće i nevinosti. Kao razlog osnutka ove bratovštine navode se pogibelji uzrokovane erotičnošću govora i tiska. Stoga je po uzoru na sv. Tomu Akvinskoga, koji se uspio othrvati napasti, osnovana ova bratovština kako bi nje govala krepost čistoće.

Članovi bratovštine kao znak pripadnosti nosili su oko pasa psac ili oko vrata medaljicu. Medaljice su imale različite likove svetaca, tako da bi svaki onaj koji bi pristupao bratovštini, na dan upisa primio medaljicu s likom sveca tog dana ili najbližeg tom danu.

Imenik članova uredno je vođen, a uređen je tako da su se s jedne strane upisivala braća, a s druge sestre. Prvi upisani član bila je sestra Maria Marinovich, odmah nakon osnutka, a posljednji, kada je vjerojatno prestala, Ana Žuljević 12. VII. 1953. godine.⁵³

S obzirom na posebnost života kojim žive sjemeništari, bogoslovi, svećenici i časne sestre, bratovština je imala velik broj članova iz spomenutih skupina.

Obveze članova bratovštine bile su: nositi blagoslovljeni pasac u čast sveca, moliti svaki dan pokoju molitvu, to jest ili 15 Zdravomarija, ili molitvu sv. Tomi⁵⁴, ili pak pet Slava Ocu, ili na posljetku samo jednu Zdravomariju misleći na čistoću Blažene Djevice Marije, upisati se u knjigu društva, koja se nalazi u sakristiji crkve, kako bi se moglo primiti blago tolikih oprosta (milosti) i ispovjediti se i pričestiti o blagdanu bratovštine 28 siječnja, kad se slavi Prijenos tijela sv. Tome; a po mogućnosti i na njegov blagdan 7. ožujka.

⁵⁰ Pasac je napravljen od bijeloga svilenog konca. Njegova se dužina proteže na oko šest dlanova. Krajnji dio ima dvije male petlje unutar kojih se uvodi suprotni dio vijenca, koji se može pričvrstiti na tijelo. Dio koji opasuje tijelo ravan je i ima širinu šešira; ostatak se dijeli na dva ruba od 15 čvorova poredanih na pravilnoj udaljenosti, a koji označavaju otajstva krunice, koju je po primjeru sv. Dominika molio i sv. Toma.

⁵¹ O istoj u Šibeniku: usp. S. PETRIC, »Bratovštine u Šibeniku«, u: CCP, 39 (1997.), str. 110.

⁵² DAD, *ELENCO delle Consorelle appartenenti alle Confraternita 'Di S. Tommaso d'Aquino, Detta Mitizia Angelica*, Eretta Nella Chiesa di S. Domenico di Ragusa Il 25 Maggio dell'anno 1852.

⁵³ Isto.

⁵⁴ »O izabrani ljiljane nevinosti, prečisti i andeoski sv. Toma, ti koji si u sebi zauvijek neoskrvnjenu sačuvarao onu prečistu nevinost, što si na svetom krštenju primio, ti koji od dvaju Anđela pripasan, pravim si Anđelom bio u tijelu, molim te da me ti preporučiš onomu pravednomu Jaganjcu Isusu i Mariji Kraljici sviju Djevica, da i ja noseć pripasane bokove svetim tvojim Pascem, primim u dar tvoju Čistoću, i tako slijedeći te na zemlji, budem jednom, s tobom zajedno, o Čuvaru moje čistoće, o Anđelu okrunjen na nebesima.«

Oprosti

Papa Benedikt XIII. (1724.–1730.), koji je uvijek želio promicati pobožnost prema anđeoskom naučitelju sv. Tomi Akvinskom, u svojoj konstituciji *Pretiosus* udijelio je članovima bratstva sve milosti koje su odobrili pape: Inocent X. (1644.–1655.), Inocent XI. (1676.–1689.) i Inocent XII. (1691.–1700), kongregacijama utemeljenim u čast sveca. Osim toga želio je da anđeoska vojska bude pridružena kongregaciji utemeljenoj u čast svetog naučitelja na korist mladosti s milostima koje je udijelio Siksto V. (1585.–1590.) i Pavao V. (1605.–1621.).⁵⁵

Upisani u ovu bratovštinu primali su sljedeće oproste:⁵⁶

1. potpuni oprost onoga dana kada se upišu u kongregaciju;
2. potpuni oprost 28. siječnja, na blagdan sv. Tome Akvinskog;
3. potpuni oprost u času smrti, ako se priziva glasom ili srcem presveto ime Isusovo;
4. potpuni oprost jednog dana u svakom mjesecu po odredbi Grgura XVI. (za ovaj je oprost bilo potrebno moliti molitvu sv. Tome o čistoći) i za nemoćne;
5. potpuni oprost dana 7. ožujka, na dan smrti Tome Akvinskog.

Za dobivanje spomenutih oprosta bilo je potrebno ispovjediti se, pričestiti te otići u crkvu moliti na nakanu rimskog pape.

*Obred primanja u Anđeosku vojsku*⁵⁷

Primanje članova započinjalo je molitvenim zazivom upravitelja bratovštine ili za to određenog svećenika, nakon kojega bi, ako je bilo zgodno, on uputio prisutnima kratki naputak o uzvišenosti bratovštine te o mogućnostima svetog pasca. Poslije molitvenog zaziva i naputka pred svećenika bi pristupili novi članovi s blagoslovljenim svijećama, a predsjedatelj im se obraćao riječima: *Vlašću, koja mi je dana, primam i upisujem vas u bratovštinu Anđeoske vojske i činim vas dionicima svih milosti, oprosta, povlastica i duhovnih dobara ove bratovštine. U Ime Oca i Sina i Duha Svetoga.*

Prethodno blagoslovivši pasac, predsjedatelj obreda podijelio bi ga članovima. Tijekom opasivanja novih članova, svećenik je nad njima molio: *Pripasao te Gospodin pascem čistoće, i po zaslugama sv. Tome Akvinca ugasio u tvome tijelu svaku putenu želju i prebivala u tebi krepost umjerenosti i čistoće. Amen.*

Obred primanja je završavao škropljenjem blagoslovljenom vodom i upisivanjem u Knjigu bratovštine s podacima o: imenu, prezimenu, ocu, mjestu boravka, danu, mjesecu i godini upisa pojedinog člana.

⁵⁵ Usp. A. M. MIŠKOV, *nav. dj.*, str. 341–343.

⁵⁶ Usp. *isto*.

⁵⁷ Usp. *isto*, str. 345–346.

Zaključak

Rad je osvijetlio navažnije detalje dominikanskih bratovština. Najraširenija je bila kruničarska bratovština, koja se brinula o materijalnim dobrima, odnosno upravljala imetkom dok je dijelom imala isključivo pobožni karakter. Rad je omogućio uvid u njezin način širenja te ukazao na njezinu važnost u Dubrovniku, s posebnim osvrtom na crkvu sv. ružarija i njezinu ulogu u vjerskom i političkom životu. U prikazu Bratovštine imena Isusova istaknute su najvažnije crtice iz njezina života kako bismo uočili usporedbe s ostalim tada djelatnim bratovštinama. Kao posljednja je predstavljena Bratovština anđeoske vojske ili pasca sv. Tome Akvinskog. Riječ je o najmlađoj dominikanskoj bratovštini u Dubrovniku, koja je osnovana kao poticaj očuvanju čistoće, a svoje korijene i nadahnuće crpi iz života i djela sv. Tome Akvinskog.

Spomenute bratovštine imale su važnu ulogu u životu Dubrovnika. Svaka je od njih različito utjecala na cjelokupni vjerski i društveni život.

LITERATURA

1. A. WALZ, *Compendium Historiae Ordinis Praedicatorum*, Romae MCMXLVIII, Pontificium Athenaeum »Angelicum«.
2. A. WALZ, *De rosario Mariae a Sixto IV ad s. Pium V*, Herder, Romae – Friburgi Brisgoviae-Barcinone, 1959.
3. *Album Confraternitas SS. Rosarii B.M.V.*
4. A. M. MIŠKOV, *Rukovnik braće i sestara Prijsvetoga Ružarja Bl. Div. Marije*, Split, 1884.
5. M. BIŠKUP, »Marijina krunica u Hrvata«, u: *Zbornik »Kačić«*, sv. XXXII–XXXIII, Split, 2000.–2001.
6. *Bratovština Presvetoga Božjega ili Isusova Imena, ustanovljena po svim Dominikanskim Crkvama*, Senj, 1850.
7. Confraternitas SS. Nominis Dei.
8. *ELENCO delle Consorelle appartenenti alle Confraternita 'Di S. Tommaso d'Aquino, Detta Mitizia Angelica*, Eretta Nella Chiesa di S. Domenico di Ragusa Il 25 Maggio dell'anno 1852.
9. *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 2. (Bj – C), Zagreb, 1989.
10. *IL Rosario, Memorie Domenicane*, Anno Quarto, Ferrara, San Domenico, 1887.
11. K. VOJNOVIĆ, *Bratovštine i obrtne korporacije u Republici Dubrovačkoj*, Monumenta historico-iuridica Slavorum Meridionalium, Vol. VII, (JAZU), Zagreb, 1899.
12. *Monumenta Congregationis Sancti Dominici de Ragusio Ordinis Fratrum Praedicatorum, edita a Fratре Seraphino Maria Cerva ejusdem alumno atque in secula quinque et sexti Appendicem distributa*. Seculum quartum ab anno MDXXV ad annum MDCXXIV – Ragusij 1733.
13. *Monumenta Congregationis Sancti Dominici de Ragusio Ordinis Fratrum Praedicatorum, edita a Fratре Seraphino Maria Cerva ejusdem alumno atque in secula quinque et sexti Appendicem distributa*. Seculum quintum ab anno MDCXXV ad annum MDCCXXIV – Ragusij 1734.
14. S. KRASIĆ, »Regesti pisama generala dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku (1392 – 1600)«, *Arhivski vjesnik*, sv. XXI–XXII/1978.–1979.
15. S. KRASIĆ, *Dominikanski samostan u Dubrovniku*, Dubrovnik, 2002.
16. S. PETRIC, »Bratovštine u Šibeniku«, u: *Croatica christiana periodica*, sv. 39 (1997.).

17. T. BUCONIĆ GOVIĆ, »Sveti Rozario«, u: *Dubrovački vjesnik*, br. 2609, 27. siječnja 2001.
18. Zbirka isprava Dominikanskog arhiva u Dubrovniku: »DAD, Diplomata«, prvo nedovršeno izdanje (uredio: P. M. RADELJ), Dubrovnik, 1996.

Summary

DOMINICAN CONFRATERNITIES IN DUBROVNIK

In this article the author describes the most important phases in the development of the Dominican confraternities in Dubrovnik. The most influential was the confraternity of rosemary, which prime task was to take care of the material goods, though it also had a religious character. Author shows development of this confraternity and reveals its importance in the religious life of Dubrovnik. This description includes remarks to the church of St. Rosemary and its role in the religious and political life. In the description of the development of the confraternity of the Name of Jesus, author delivered its main activities in order to compare its influence to other confraternities from the period. The last confraternity that is treated in this article is confraternity of the Angels' Army. It was the most recent Dominican confraternity, and it was founded in order to maintain purity, finding inspiration in the work of St. Thomas Aquinas. All these confraternities had an important role in the daily life of Dubrovnik, and each of them influenced some other part of the religious and social life of the city.

KEY WORDS: *Dubrovnik, Dominicans, confraternities, ecclesiastical history*